

ÕIGUSKANTSLER

Teie nr

Õiguskantsler 11.09.2009 nr 6-3/091454/0905535

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta

Pöördusite õiguskantsleri poole oma 18.08.2009 avaldusega, milles leiate, et justiitsministril ei ole õigust määrusega sätestada kartserikambri sisustust ning õigusvastane on kartserikambri madratsi eemaldamine päevasel ajal.

Tutvudes Teie avalduse ning asjakohaste õigusnormidega, ei tuvastanud ma abstraktselt justiitsministri 30.11.2000 määruse nr 72 "Vangla sisekorraeeskiri" (VSkE) § 7 lg 4 punkti 1 vastuolu vangistusseadusega (VangS).

1. Asjakohased õigusnormid

VangS § 65¹ lg 1: "Kartser peab vastama vangistusseaduse § 45 lõikes 1 sätestatud tingimustele ja tagama kinnipeetava pideva visuaalse või elektroonilise jälgimise."

VangS § 45 lg 1: "Kinnipeetava kamber peab vastama ehitusseaduse alusel eluruumile kehtestatud üldistele nõuetele, mis tagavad kinnipeetavale kambris elutegevuseks vajaliku õhuhulga ja selle ringluse, valguse ja temperatuuri. Kambris peab olema aken ja kunstlik valgustus, mis kindlustab ruumi piisava valgustatuse. Kambriga suuruse ja kambriga sisustusse kuuluvate esemete loetelu kehtestab justiitsminister vangla sisekorraeeskirjas."

VSkE § 7 lg 4 p 1: "Kartseri sisustusse kuuluvad päevaks ülestõstetavad ja seinaga külge kinnitatavad või põrandal asuvad kõvad lavatsid."

VSkE § 10 lg 2: "Kinnipeetavaile on ette nähtud 8-tunnine pidev uneaeg ja oma äranägemisel kasutatav vaba aeg. Julgeoleku tagamise eesmärgil võib katkestada kinnipeetava uneaega või vabalt kasutatavat aega."

2. Õiguskantsleri seisukoht

Märgite oma avalduses, et justiitsministril ei ole õigust kehtestada määrusega kartseri sisustusse kuuluvad esemed. Viimasest tulenevalt leiate, et vangla käitub õigusvastaselt, kui eemaldab päevaks kartserikambri madratsid või lukustab seinaga külge lavatsid. Samuti märgite, et

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

kinnipeetavale on õigusaktides ettenähtud 8-tunnine pidev uneaeg ning eelnevalt nimetatud vangla tegevus, rikub seda õigust.

VangS § 45 lg 1 sisaldab volitusnormi, millega justiitsminister kehtestab kambri suuruse ja kambri sisustusse kuuluvate esemete loetelu vangla sisekorraeeskirjas. VangS § 65¹ lg 1 sätestab viitega eeltoodud normile, et kartser peab vastama samadele tingimustele. Seega on seadusandja andnud justiitsministrile õiguse kartserikambri sisustuse reguleerimiseks.

Möönan, et kartseri sisustus on õigusaktidest tulenevalt askeetlik, kuid sellest hoolimata on minu hinnangul VSKE § 7 lõikes 4 sätestatud elementaarsed tingimused, mis kartserikambri isiku inimväärikaks kohtlemiseks olema peavad. Samuti antakse mulle teadaolevalt kartseris viibivatele isikutele magamiseks madrats igal õhtul. Seega on tagatud kinni peetavale isikule öiseks ajaks piisavad magamistingimused. Päevasel ajal on kinni peetavale isikule tagatud puhkamine kartseri sisustusse kuuluval istekohal (VSKE § 7 lg 4 p 2). Vangistusseadus, vangla sisekorraeeskiri ega ka Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitus Rec(2006)2 Euroopa Vanglareeglistiku kohta¹, ei sisalda detailset regulatsiooni kartseri nõuete kohta. Kartseri päevakava on sätestatud vanglate kodukordades (näiteks sätestab selle Tartu Vangla kodukorra punkt 5.11). Viimastes on märgitud ka magamisasemega seonduv (sh kartserikambrites voodite seina külge kinnitamine ning madratsite äraandmine).

Riigikohus on leidnud, et Tartu Vangla kodukord (ja ka teiste vanglate kodukorrad) on üldkorraldus haldusmenetluse seaduse (HMS) § 51 lg 2 tähenduses. HMS § 51 lg 2 kohaselt on üldkorraldus haldusakt, mis on suunatud üldiste tunnuste alusel kindlaksmääratud isikutele või asja avalik-õigusliku seisundi muutmisele. Kuigi Tartu Vangla kodukorra regulatsiooni adressaatide ring (s.t inimesed, kes seda peavad järgima) aktist otseselt ei nähtu, on adressaadid objektiivselt kindlaks määratavad üldiste tunnuste alusel. Nimelt täpsustab eeltoodud kodukord vangistust reguleerivates õigusaktides sätestatud ning see on täitmiseks kohustuslik vaid Tartu Vangla territooriumil töötavatele teenistujatele, seal kinni peetavatele isikutele ning vanglat külastavatele isikutele. Seega reguleerib eeltoodud kodukord vaid Tartu Vangla territooriumil viibivate isikute õigusi ja kohustusi ning tegemist ei ole seetõttu üldaktiga. Eelnevast tulenevalt on kodukord vaidlustatav halduskohtus.²

Juhul, kui Te soovite vaidlustada Tartu Vangla kodukorda osas, mis sätestab kartseri päevakava, siis saate eelnevast tulenevalt esitada kaebuse halduskohtule.

Samas pean vajalikuks märkida, et kuna kartserikaristuse eesmärk on kinni peetavat isikut distsiplinaarselt mõjutada, siis on lubatud teatavad mööndused kartserikambri sisustuses. Kartser ei saa ega tohigi olla identne kinni peetava isiku igapäevase eluruumiga, kuna sellisel juhul kaotaks kartserisse paigutamine oma mõju. Viimasest hoolimata, ei ole aga mitte mingil juhul kartserikambri lubatud elu- ja olmetingimused, mis on inimväärikust alandavad, näiteks madal või liialt kõrge temperatuur, magamisaseme puudumine öisel ajal, vähene valgus jne.

Eelneva kokkuvõtteks leian, et kartserikambri puhul on teatavad mööndused kambri sisustuse osas lubatavad ning magamisaseme puudumine päevasel ajal ei kujuta endast inimväärikuse rikkumist. Rikkumisega oleks tegemist juhul, kui kinnipidamiskoht ei tagaks magamisaset öiseks ajaks, mis on ettenähtud kinni peetavale isikule puhkamiseks (VSKE § 10 lg 2). Samas nähtub Tartu Vangla kodukorrast, et voodiesemete äravõtmine toimub kell 06.30–06.45 ja kell 22.00–22.20 toimub

¹ Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.coe.ee/?op=body&id=452>.

² RKHKo 31.10.2007, nr 3-3-1-54-07, p 7.

voodiesemete tagastamine. Seega on kodukorra alusel ka kartserikaristust kandvale kinnipeetule tagatud 8 tundi uneaega.

3. Kokkuvõte

Tutvudes Teie avalduse ning asjakohaste õigusnormidega, ei tuvastanud ma abstraktselt VSKE § 7 lg 4 punkti 1 vastuolu vangistusseadusega.

Lugupidamisega

Indrek Teder